

עין חרוד

4.9.2009
ט"ו אלול תשס"ט
יום שישי
יומן פנימי 24
(1847)

88 לעין חרוד

מה לה להיות ע'נחרודי ?

בקלות רבה העליתי על הכתב עשרה משפטים, שבזכותם אני מרגישה שונה מאחרים. אולי זה בזכות אותנו היתוש שבעוקצו החדיר לנו משהו לדם... ואולי זה פשוט אותם מי מעיין.

מה שבטוח, ויש לי משפטים להוכחה, להיות ע'נחרודי זו לא רק סיסמה.

1. להזמין במסעדה: "קציצות שרופות של דפנה".
2. לשאול בקול רם בחופשה במלון: "אין היום רירי?"
3. לרדת בכביש מיזרעאל, לקחת אוויר ולדעת שהגעתי הביתה.
4. כששואלים אותי מאיפה אני, תמיד לענות: "מעין חרוד" ולחכות שישאלו מאיזו?... ואז לענות: "מהטובה".
5. לוודא בכל בוקר שלא הזיזו את הגלבו.
6. להאמין ש"יד אליהו" זה אצלנו על הגבעה.
7. ללבוש "פוקרס" בחורף מתחת החולצה.
8. לנעול "אנפילאות", ולהסביר לילדים מה זה בשבילנו "איזולטור" כשהיינו חולים.
9. רק אצלנו השמש זורחת בבית השיטה ושוקעת בגבעה, וכל הסיפור שהיא יורדת לים, מתאים רק לחוברות של טבע.
10. להיות ע'נחרודי זה בלב, בנשמה, זה לתת כבוד ל"טיילתי בעמק" ו"שם בחורשה". תמיד לספר איך היה פה פעם לפני הרבה שנים, ולהתגאות שאנחנו דור ההמשך של אותם חלוצים.

לאחר שבדקתי עם עצמי את הנושא, יצאתי לשטח להביא רעיונות נוספים.

בחדר אוכל סביב השולחן החיוכים זרחו והנה משפטים שהוסיפו חברים שונים:

- ◆ בסוף כל אסיפה מחליטים לא להחליט.
- ◆ מזהים חברים לפי: "בכיתה של מי אתה?"
- ◆ תמיד שואלים בחדר אוכל: "יש קרובים?"
- ◆ לזהות בית של חברים לפי מי גר שם קודם.
- ◆ בכל אירוע לבוא ולעמוד מאחור - למרות שיש המון כסאות פנויים מקדימה.
- ◆ בכל מקום בעולם לנווט לפי הגלבו.
- ◆ לאהוב את האנשים והמקום.

בברכת חג שמח - חני צור

ברכות של ילדי אדם

מי שמקבל ברכה ליום הולדת מילדי הכיתות יודע שיש נוסח אחד מיוחד ויחיד.
זה הולך ככה (צריך לקרוא בהתאמה ובקצב):
"שיהיה לך מזל- טוב והרבה אושר, יושר, בריאות וכושר.
כדי לצאת מהקונספט הרגיל היה צריך את הילדים להתקיל וקצת לכוון, מעט להתאים,
וזה מה שיצא:

הילדים ענו על השאלה: **מה המקום האהוב עליך במשק ומה תברך את עין חרוד?**

- ♦ **רועי פורת אלון** - הכי אוהב את מקלט מחשבים, מאחל שנה טובה.
- ♦ **אריאל פומיניץ** - הכי אוהב את הבריקה, שיהיה טוב לקיבוץ ושיהיה כיף בחגים.
- ♦ **אדר בן רפאל** - אוהב את הבריקה, שיהיה הרבה כסף, וכיף.
- ♦ **יאיר אבן שושן** - אוהב את הבריקה, שלא יהיו מלחמות ויהיה הרבה כסף.
- ♦ **הלה בריל** - הכי אוהבת את כלבו זהר, שתהיה שמחה בקיבוץ.
- ♦ **חן בן-דור** - אוהבת את הבית שלי ואת חדר אוכל. שתמיד עין חרוד תהיה יפה ומזל טוב.
- ♦ **איילת אמיר** - אוהבת את הבריקה, שיהיה כיף לגור פה ושיהיו הרבה תינוקות.
- ♦ **אופק פרג** - אוהב את הבריקה. שיהיה כיף בקבוץ.
- ♦ **זהר שמאלי** - את הבריקה, שנמשיך להיות קבוץ טוב.
- ♦ **אופק בן חיים** - את הבריקה, שעין חרוד תמשיך לגדול ושכולם ישמרו על הנקיון.
- ♦ **גל ברוידא** - אוהבת את מרכז בריאות. מזל טוב ושתמשיך להיות עוד הרבה שנים.
- ♦ **רומי סיידל** - אוהבת את האורווה, שיהיה מזל טוב לעוד הרבה שנים.
- ♦ **פלא מדינה** - אוהבת את המרכולית. שיהיה תמיד כיף לגור פה.
- ♦ **יער דרום** - אוהבת את הבית שלי. שנהיה הקיבוץ הכי מיוחד בעולם.

והמנצחת היא - **פ פ ר ר ' כ כ פ !!!!!!!!!**

שמעו ורשמו: עדן ורוני צור

להיות עין-חרודי

הילה הן

להיות עין-חרודי

זה לפקוח עיניים מול הגלבוט,
לטפס על הגבעה,
להגיד שאין ספק שזהו המקום הכי יפה בארץ,
לנשום את האוויר הנקי,
ללכת "לעומר" ולקטוף חרציות בדרך לשדה.

להיות עין-חרודי

זה לרוץ לבית-הספר ברגל,
לטפס למועדון בהפסקה,
לחכות לטרמפ בצומת מולדת,
לשחות בבריכה כחולה וגדולה,
לקטוף תאנים וגויאבות בסתיו,
להתפנק אצל המטפלות
וגם אצל אימא.

להיות עין-חרודי

זה לחשוב ש"ח באלול זה חג לאומי,
לרוץ יחף מצל לצל בקיץ,
לפעמים להיעקץ מעקרב,
לעשות שטויות בחוץ ולהגיד שאתה מתל-יוסף,
לאהוב את הבית ולא להפסיק לקטר.

להיות עין-חרודי

זה להיות בטוח שאת האשכוליות שלנו אוכלים מלכים באנגליה,
להאמין שהשמש זורחת בבית-השיטה ושוקעת בגבע,
להריח בלילה את הדיר והלול,
ללקק דבש זהוב מהפרחים של הפרדס,
לחשוב ש"כפנו" זה חלק מההגדה,
לאסוף אורניות אחרי הגשם,
ללבוש פוקרס ולאכול ריני.

להיות עין-חרודי

זה לשמור בלב המון זיכרונות
שלכל אחד מהיושבים כאן הערב יש בהם חלק.

ברכת המלצ'כיר

אצלנו בעין חרוד בגיל שבעים נקראים ותיקים, בגיל שמונים נקראים מבוגרים, וכך עד סוף אריכות הימים. עין חרוד בת 88 ועדיין בשלבי התבגרות, כלומר מבוגרת בתהליך ... ואכן התהליך בעיצומו, ויקבע בהמשכו את מתכונת אורחות החיים שלנו בקהילת עין-חרוד איחוד.

עין-חרוד זה אנחנו, החברים וכולנו רוצים מייחלים ומאחלים, כל אחד בדרכו וכל אחד על פי אמונתו, רק טוב, אושר ועושר, ומי ייתן שבחגיגות 100 עדיין נמשיך ונהיה חברים, וקיבוץ עין-חרוד איחוד ישגשג ויפרח, יעצים ויחזק, והחצר תהמה מרוב עם.

רק שנשכיל לשמור על החברות, זו ברכתי למתבגרת בת ה-88.

אילן צור

**טיילתי בעמק
צמאתי מאוד
מעייין מצאתי
ושמו עין חרוד.**

(א.ס. כן-י"ע)

בי"ח אלול תרפ"א יצאו ארבעים חברות וחברים מראש העין, לנו בחיפה ולמחרת י"ט באלול - הגיעו לעפולה. לעת צהריים של אותו יום צריכים היו לצאת לדרך. ואכן, למועד הקבוע הגיע חנקין למרחביה בלויית חיים שטורמן - והמסע החל. וכך סיפר יהודה אלמוג:

בדרך בא לקראתנו פרש - צבי ניסנוב. "לאן חלוצים? לנוריס?" העיף בנו מבטו ונראה שהחלוצים מצאו חן בעיניו, עיני לוחם ותיק. אחרי חילופי דברים סובב את שושנקה סוסתו. "שומר ותיק הנני, אומרים ללכת, ובכן אלך. סעו אחריי". הלכנו לאורך מסילת הברזל, ללא דרך ומשעול, ניסנוב רוכב לפנינו, אחריו שתי מכוניות משא ואחריהן העגלות טעונות אוהלים, כלים וכל הפלוגה העולה. החום היה גדול והציק מאוד. כבר עברה שעת הצהריים, ואנו מתקדמים בקושי בשביל צר. נעצרנו. משמאלנו מעבר לפסי הרכבת, גבעה יפה. מה נאה היא לחניה, כאילו נועדה משכבר הימים להתיישבותנו (כיום שם כפר יחזקאל) אבל עלינו לפנות ימינה, למרגלות הגלבוע, שם מפכה המעיין, אותו מצווים לכבוש ושם עלינו לחנות.

צבי ניסנוב רוכב ופניו אל המעיין, בין אגמי מים ושוליות ביצה. אנו אחריו עד הגיענו לפתח המערה ממנה מזנק המעיין - עין חרוד.

השעה ארבע ושלושים אחר הצהריים. כרענו ליד המים וליקקנום בשמחה כאבותינו "המלקקים" שהלכו אחר גדעון לתשועת ישראל.

(אהרון ינאי, תולדות עין-חרוד)

לא אלך עוד הלאה כי פה אעמוד פה טוב לנוח ופה טוב לחיות.

היישוב בימים ההם היה בנוי כולו צריפים, שקירותיהם דקים וסדוקים והרבה אוהלים במרכזו.

בעיצומו של ליל בוקעת מהמאפייה שירת תרועה של זוג האופים הצעירים - אפטייקר (אתר) ודוידקה - "זוג הנאהבים והנעימים" קראו להם. עבר משותף להם עוד משם, מעיירתם, מ"פרחי ציון" - תנועת נוער ציונית. גם פה הם ממשיכים במפעל משותף - הציור, איש איש לפי דרכו וטעמו. לכן בחרו בעבודת לילה במאפייה כדי שיתפנו בשעות היום לעבודת קודש, לציור. [...] עם גמר אפיית הלחם והוצאתו מן התנור היו הזוג יוצאים לאוויר העולם לחצר ובדרכם אל המעיין לטבילת שחרית הם מכריזים על סחורתם הטרייה בקולי קולות: "פרישע בייגל" (כעכים טריים).

הראשונים המקדימים לעבודה היו עובדי המטבח. המטבח בימים ההם היה שופע מרץ נעורים של המבשלות, ועשן. יתר המצרכים השייכים לבישול היו בצמצום רב. הבישול היה מין מעשה מרכבה של המבשלות ותלוי בחסדי שמים. הקש והאקליפטוס הלח היו גם כאן תחליף לקיטור. קרה לא פעם שהעשן במקום להסתלק החוצה מצא דרכו לחלל המטבח, לעיני המבשלות ולגרונן, ומעשה ניסים - גם לתוך המרק או דייסת הבורגול. בימים כאלה היה "שמח". [...] בצהריים כשישבו החברים מסובין לשולחנות והריחו את ריח העשן העולה מהתבשיל - החליטו לסדר "רכבת". וזוהי דרכה של רכבת זו - את המרקיות המלאות מסדרים בשורה ויושבי השולחנות מעבירים אותן דרך כל השולחנות בתרועה, בשקשוק ובצפצוף, כדרך הרכבות, עד הגיען לתחנה האחרונה - מדף החלון של המטבח. איך קיבלה המבשלת את ה"רכבת" - זה סודן של המבשלות.

המפעל הקרוב ביותר לחדר האוכל היה המכבסה. נושאי הכלים שלו היו - מכונת כביסה קטנטונת, דוד הרתחה ומוטור להנעת המכונה. חשמל עוד לא היה ביישובנו. למוטור זוטא זה הגיעה כבר, לפי גילו, פנסיה מזמן, ובדרך כלל לא השלים ש"העבודה היא חיינו". דווקא בעידנא דריתחא עשה שביתה, לא זז ממקומו. עד שבא רופאו הפרטי - סלוצקין - ובלחש נחש השפיע עליו שימשיך איכשהו, לעת עתה.

עם זריחת השמש מתעוררת גם חצר המשק. הפלחים ויתר עובדי השדה רותמים את הסוסות ההונגריות הגבוהות והכבדות, מוציאים אותן מהאורווה ורותמים אותן לעגלות. [...] באותם הימים טרקטורים היו עדיין חזון לפלחים. סוסות ופרדים הן הכוח המניע במשק. כל עבודת השדה נעשית על ידי בהמות. [...] בשטחים המיועדים למטעים צריך היה לחרוש חרישה עמוקה. הייתה זו עבודה אחראית - ראשונה

במעלה, ורק פלחים בעלי ותק זכו למלאכת קודש זו. רותמים עשרה זוגות בשרשרת חזקה וארוכה. הזוג הראשון הוא הנותן את הטון. אותו נוהג עגלון מיוחד, והיתר ארבעה עגלונים - מזרזים מצליפים וצורחים בלי הפסק, "דיו, דיו". יותר מאוחר הופיע ה"הולט". היה זה נְטָאן של המלחמה [העולמית] הראשונה. שם הוא שימש כטנק. פה הורידו אותו מגדולתו והפכוהו לטרקטור החורש אדמות יזרעאל. גובהו היה כשלושה מטרים. לא פעם היה "מתעלף ועושה קונצ'ים" אך החבר'ה לא נתנו לו להוציא את נשמתו, בציפורניים היו מוציאים אותו מידי מלאך המוות.

בימי קציר היו מביאים את ברכת השדה בעגלות גבוהות ועמוקות רתומות לסוסות - הביתה לגורן. מכונת הדיש הגדולה קלטה את אלומות השיבולים ופלטה את הגרעינים והקש לערימה בנפרד. קשה העבודה בהכנסת הקמה למכונה, שבעתיים קשה היא על יד הוצאת הקש. העיקר הוא האבק האוכל את העיניים. הרבה דמעות שפכו כאן הבחורים וגם הבחורות אשר עבדו בדיש (משקפי אבק טרם היו אז).

נגמר יום העבודה. קמים כנהוג עם זריחה וחוזרים לעת שקיעה, מיוזעים ומאובקים, כשהחולצה הנוקשה רטובה מזיעה, ממהרים לקחת בגדים נקיים, מגבת וסבון, ונוהרים לחורשה, למעיין כי מקלחות טרם נבנו. המעיין שזרם בתעלה פתוחה, היה מחולק לשתי רשויות, אחת - עזרת נשים, והשנייה - תחומם של הגברים. כל הסביבה רעדה מתרועעות גיל ושמחה. מבוגרים יותר עמדו גלויי שם כשהם דנים בפנים רציניות בבעיות עבודה וחברה. מתחומן של הנשים בקעו צחוק רם, צעקות ושירה עליזה. הייתה התפרקות מלאה מהיום החם, מהזיעה האוכלת. רק טבילה במעיין - וכאילו נולדת מחדש. הנה באו האמהות עם ילדיהן הקטנים שבינם, בית הילדים, היה בצריף חם ומחניק. בזיכרון הנעורים שלנו נשארו המעיין והחורשה כחוויה הנעימה ביותר. מקלט בטוח לכל מי שבא בצלו.

באותה שעה של בין השמשות היה נודל עסוק בהכנת הלוקס בחדר האוכל. זה היה המאור הגדול. הייתה בו בלוקס נפש עדינה, שכל מגע לא אדיב וכל רוח מצויה היו גורמים לו שבץ. התעלפויות כאלו קרו לא פעם ודווקא באמצע האוכל או בתוך תוכו של דיון חם ורציני באסיפה כללית. "נודל, נודל!" הדהדו קריאות מכל צד. וזה, הרגיל למעשי ניסים, הכניס בו, במצב כזה, נשימה מפה אל פה. וראו פלא - הלוקס קם לתחייה והמשיך להפיץ אורו בחלל הגדול של חדר האוכל, כאילו לא קרה כלום.

החיים התוססים לא נגמרו עם בוא הערב. אדרבא, רק אז התחילו. לילות ירח ולבות של צעירים - תאומים נולדו. כמו ברוח קסמים נמשכה החבריה אל הגורן. בליל ירח זוהרת ערימת הקש הגבוהה באור עליון, שופעת חיים ואהבה, קוראת

לכל מי שלבו צעיר ומכניסה אותו בחיקה החם. אין תחליף לגורן, אין תחליף לשירה שבלב ששפעה שם במרומים. שקטה כל הארץ. תרדמה גדולה נפלה על עמלי הכפר הצעיר. העצים בחורשה עומדים כמכושפים, לא נייע ולא זיע. אך מה זה? מאין בא הקול? דומה שהדממה העמוקה שמסביב פתחה פיה בשיר מזמור. בצריפו שבקצות המחנה עומד יהודה (שרת) לעת מחצית הליל. כינורו בידו והוא מנגן. בחדרו חושך והוא עומד בתפילת יחיד ובדבקות עליונה שופך את לבו במיתרי כינורו. ובחוץ, בצלו של הצריף עומדים בודדים לכודים ברשתה של שירה. סופגים הם בנשמתם את התפילה הזכה, החודרת לתוך תוכם ומעוררת בהם געגועים וכמיהה עזה למשהו בלתי מושג, לנעלם. (כתב יהושע בנארי, מובא מספרו של דורסיני, מגדות הדנייפר למעיין חרוד).

לשמונים ושמונה שנות המשק יונה'ה שפירא

למול יפי העמק עומד,
מביט, משפשף העינים -
משבצות של זהב ירק מלבב
הטובלות בכחל השמים.

ובית לבית ישקו את האפק
וגינת ילדים בו תפרח,
שושנת ותיקים סוגרת הדפק
לפריחת עמוד הקצב.

ונולדה אגדה של מקום
ונולד נגון שבלב.
ישן את חדש נחבק בכאב,
נפלא לנו דרך בשנים.

למול יפי העמק עומד,
מביט, משפשף העינים -
הפרדס, הכתנה נושקים לתבואה
ואנו נשיק כוס היין.

למול יפי העמק עומד
וחושב לעצמי מחשבות -
איך הטבע ערב בגאון
דמע, מגע, נגון ודמיון.

קריצת עין שובבת עפעף
תשא גומות שתי לחיים
למחול הגרו בין קיץ וסתו,
לתפלת אדם, אדמה ומים.

מעשה באוסישקין ובסוסות ההונגריות

טבעי היה איפוא, כי צורת התיישבות חדשה זו עוררה התעניינות רבה בקרב התנועה הציונית ומוסדותיה ומנחם אוסישקין, ראש הקרן הקיימת לישראל, הגיע לעמק כדי לעמוד עליה מקרוב ולראות במו עיניו את ראשית הגשמתה. [...] בתום ביקורו הביע אוסישקין את רצונו לבקר גם בבית אלפא. [...] באותם ימים אפשר היה להגיע לבית אלפא רק בדרך שלרגלי הגלבוע כי העמק כולו היה מכוסה ביצות. לנסוע במכונית בדרך זו, שהייתה זרועה אבנים, היה מן הנמנע והצענו לאורחים כי נסיעם בעגלה. אוסישקין הסכים ברצון שכן אף פעם עוד לא נזדמן לו, לדבריו, לנסוע בעגלה כפרית, וביקש כי נרתום לעגלה זוג סוסות הונגריות שכה הרבה שמע עליהן ובהזדמנות זו יוכל לעמוד על טיבן וכושרן.

[...] אלא שקפץ עלינו רוגזו של החצרן האחראי על הבהמות: "בשום פנים ואופן לא ארתום את הסוסות לדרך קשה זו", אמר, "מה גם שהן עובדות עכשיו בשדה וחבל להשביתן מהעבודה". בחור עקשן היה ודבר לא הועיל, אפילו לביא לא הצליח לשכנעו. הוא רתם לעגלה את "בני" ו"זני" - זוג פרדים גדולים וחזקים. במלחמה על כיבוש הארץ על ידי הבריטים הם גררו במדבר ובחולות את התותחים, ועם גמר המלחמה משסימו את "שירותם הצבאי" נרכשו מידי האנגלים ועבדו בהובלות שונות. פרדים אלו היו איטיים מאד ושום שוט לא יכול היה לזרז את צעדם.

ז'אב [החצרן] נהג בעגלה ובדרך שאלו אוסישקין: "מדוע הן צועדות כל כך לאט?" אין זאת כי סבור היה כי אלו הן הסוסות ההונגריות. משהבחין ז'אב כי אין אוסישקין מבדיל בין סוסה לפרד, השיב, בהצביעו על כרסיהם העצומות של הפרדים: "הן הרות ובקרוב צריכות להמליט". ההסבר התקבל על דעתו של אוסישקין והוא ביקש מז'אב לבל יזרז את ה"סוסות" ואף שיבח אותו על היותו "עגלון זהיר" ועל דאגתו לרכוש החי של הקיבוץ. (זאב דורסיני, מגדות הדנייפר למעיין חרוד).

בית הספר בראשית ימיו

בעוד שבגילים הנמוכים התגבשה והלכה צורת חיים וחינוך, היה בית הספר בשלבי התהוותו. הוא היה דל אוכלוסין, בסה"כ מנה בסוף שנת תרפ"ה [1925] 16 תלמידים. עוד בתרפ"ד החלה שושנה צנסטוחובריה ללמד (בצריף הגנים) חמישה ילדים. היתר למדו בבית הספר של כפר יחזקאל, הראשון בעמק. לקראת שנת הלימודים תרפ"ה נבנה בעין חרוד צריף בית הספר ושוכנו בו הכיתה של שושנה וכיתה בהדרכתו של סבוראי, לתלמידים שעברו מכפר יחזקאל. בסוף תרפ"ה בא משה כרמי ובתחילת תרפ"ו הצטרף גם חיים שפרוני. חבר המורים הזה הניח את היסוד לבית הספר בעין חרוד.

וכך כתב שפרוני על הימים ההם:

המספר המועט של ילדים בגילים שונים ורחוקים, אשר כל אחד מהם מהווה כיתה מיוחדת, ילדים אשר רובם ככולם ניטלטלו עם אחיהם ואחיותיהם [...] הספיקו כבר לבקר מספר בתי ספר או להיות לגמרי מחוצה להם – גורם זה לא סייע, בלי שום ספק, לגיבוש צורת בית הספר בכלל. ועוד, בתחילה לא היו לבית ספרנו לא תוכנית קבועה, לא מסגרת, לא כיוון. אחת ידענו, החברים והמחנכים, כי טיפוס בית הספר המקובל והמצוי אינו הולם אותנו, ולבנו מלא שאיפות ומוחנו - חיפושים אחרי צורות ותכני חינוך חדשים - בהתאם לסדר חיינו החדשים". (אהרון ינאי, תולדות עין-חרוד)

החפץ הגדול

(משה כרמי)

מה לי ספר
מה לי אלף הספרים -

רק לקפץ ולשחק בַּחֲמוּרִים!
זרק הספר, המוחֶבֶת
וְנָרוּץ
לְשִׁחַק בְּאֶסוּמְנִיָּה
זֶה נְחוּץ:
אֶסוּמְנִיָּה אֲבוּדִינָה
אֲבוּדִינָה אֱלִיאֹן
אֱלִיאֹן וְצִ'קֶצ'קוֹן
צִ'קֶצ'קוֹן וְאֶגְרָא
וְאֶגְרָא וְזִרְיָעָה
וְזִרְיָעָה וּפְתִחְתָּח
פְתִחְתָּח וּפְתִחְתָּח.

העלייה לגבעת קומי

עם גמר ההעברה לקומי, בסוף תרצ"א, הושלמו רק 92 יחידות דיור ליישוב שמנה 120 יחידות מוכרות שהן 430 נפש בפועל, מהן כמאה נפש בבתי הילדים. תנאי הדיור שופרו בהרבה, אף כי מצוקת הדיור לא תמה גם בקומי. השיטה של "דייר ושכך" נשארה בעינה. אין לומר שחביבים היו ייסורי הדיור על חברי עין חרוד, אך נהיר היה לכל אחד ואחד, שאלה הם חלק מחבלי מאבקו של משק עין חרוד על הכרה בדרכו כיישוב קיבוצי גדל, המתחיל ב-120 יחידות משפחתיות. (אהרון ינאי, תולדות עין חרוד)

בעידן השירותים הכפולים (לפחות) בכל דירה - מי היה מאמין שפעם נהנו במקלחת משותפת ...

מי צריך שירותים פרטיים?

סוף סוף התגשם החלום עליו חלמו שנים רבות מתיישבי עין חרוד ותל יוסף: הקרן הקיימת רכשה את גבעת קומי. בא הקץ לארעיות. [...] הבנייה החלה בקצב מהיר כי עם פרוץ מאורעות הדמים של תרפ"ט מיהרנו להעביר לקומי לפחות את הילדים, אשר שוכנו בעליית הרפת. בנינו בנייני בטון - מבני קבע לילדים ולמבוגרים. בא הסוף לצריפים ולאוהלים.

ויכוח ער התעורר בין החברים בעניין חדרי שירותים צמודים לכל דירה. רבים ראו בכך מעין לוקסוס וטענו: "מה הפינוק הזה? לשם מה הבזבוז? האם אין אנו יכולים להסתדר בשירותים משותפים כפי שחינו עד כה?"

אהבנו את המקלחת הציבורית והתקשרנו אליה וחבל היה לוותר עליה. המקלחת השרתה רוח של קרבה בין החברים ושימשה לנו מקום מפגש. כאן היה מרכז הידיעות על כל שהתרחש במשק, בארץ ובעולם, ועל כל מה שסופר בה הסתמכו כעל מקור נאמן: "במקלחת סיפרו ש..." כאן היו מחליפים דעות על הנעשה במשק והדבר סייע להגברת הקשר בין הענפים השונים ובין החברים. למקלחת היו באים גם שלא לצורך רחיצה כי היה נעים ומעניין להימצא בה. אצל הבחורות שימשה המקלחת, אף יותר מאשר מחסן הבגדים, מרכז הרכילות. מהמקלחת שלהן הגיעו לאוזנינו דיבורים וסיפורים לאין סוף. במקלחת היו כולם חשופי גוף וגלויי לב. שום דבר נסתר לא היה כאן, הכול היה גלוי. המקלחת עוררה גם להשתפכות הקול, לא רק להשתפכות הנפש. הייתה בה תהודה חזקה וקולות השירה שבקעו ממנה נשמעו למרחקים. כיוון שרק מחיצה דקה ביותר הפרידה בין המקלחת של הבחורים וזו של הבחורות, הייתה השירה משותפת והייתה נוצרת מקהלה ממש, אמנם בלי מנצח, ותמיד שררה בה רוח השירה וההשראה. לא קל היה לנו להשלים בבת אחת אם ביטולה. (דורסיני, מגדות הדנייפר עד מעיין חרוד)

אסע קסוס

מילים: ברקן צפדיה לחן: פלג גולן

אַבֶּק הַנֶּכֶר דְּבֵק בְּנַעְלוֹ
חוֹרֵץ בְּכַתֵּף מִסַּע תְּרַמִּילוֹ
דוֹרֵךְ עִלָּם בְּשַׁעֲרֵי בֵיתוֹ
מִסַּע הַבַּיִת אֶל רֵיחוֹת אֲדָמָתוֹ.

אֶת שְׂדֵרֵת הַתְּנוּת הַחֲלִיפוֹ תְּמָרִים
עֲדוֹן נִשְׂא צְחוּק טֵף בְּאַמִּירִים
עוֹטֵף הַבֵּית עֵטוֹר הַגְּבִים
פוֹתַח דְּלָתוֹ לְמִסַּע הַשְּׁבִים

פְּזֶמוֹן:

בְּקִסְמֵי דְרַכֵּיךְ תָּרִים אֶל אוֹצַר
בְּמִבּוֹךְ שְׁבִילֵיךְ עוֹד רַב הַנִּסְתָּר
מִתַּחַת לְעֵינֵינוּ נְחֻשׁוֹף הַסּוֹד
מִסַּע דוֹרוֹת נִמְשַׁךְ אֶלֶיךָ עֵין חֲרוֹד.

בְּחֲצֵרוֹת הַמִּלֵּת הַטֵּף בְּמִשְׁחָקוֹ
בֵּין עֲצֵי הַפְּרִי מְהַדְּהֵד קוֹל צְחוּקוֹ
גְּדִלִים הַתְּמִים אֶל אֲוִיר עֲמָקִים
מִסַּע הַיְלָדוֹת עַל דְּשָׂאִים מוֹרִיקִים.

אֶל נוֹף הַשְּׂדוֹת רַחֲשֵׁי לְמִידָה
אֶהְבּוֹת רֵאשׁוֹנוֹת וְעַרְכֵי עֲבוּדָה
בְּגִבְעָה מִתְעַצְבִּים טוֹבֵי הַנְּעָרִים
מִסַּע הַתְּבַגְרוֹת בְּחֲדָרֵי חֲדָרִים.

פְּזֶמוֹן:

בְּקִסְמֵי דְרַכֵּיךְ תָּרִים אֶל אוֹצַר
בְּמִבּוֹךְ שְׁבִילֵיךְ עוֹד רַב הַנִּסְתָּר
מִתַּחַת לְעֵינֵינוּ נְחֻשׁוֹף הַסּוֹד
מִסַּע דוֹרוֹת נִמְשַׁךְ אֶלֶיךָ עֵין חֲרוֹד.

עוֹצְרִים בְּאֲדוּם!

לסוסים ולפרדים ששירתנו נאמנה את חברי עין חרוד לאורך שנים זה לא היה קורה אבל עידן הרכב מספק לנו, לצערנו, מעיין לא אכזב של חומר ל"עוצרים באדום".
ומה הפעם:

ביום שישי 21.8 נתקל הגיטס של יורי בצדו הימני, ביד נעלמה, בסלע או מכשול אחר. נפגעו הפגוש, פנס ראשי ימני, כנף קדמית ימנית ודלת ימנית קדמית. ומדוע, תשאלו, "ביד נעלמה"? כיוון שכל אלה שנהגו ברכב זה ביום ההוא - מתנערים מאחריות לאירוע. עלות התיקון: 5000 שח.

פגיעה דומה בעלות דומה קרתה לאוטו של רז נור. גם כאן זה לא קרה אצל אף אחד.

ובכן לידיעת כל האוחזים בהגה: הודאה בתאונה ומילוי דו"ח תאונה אינם פוגעים ברישיון אלא מאפשרים לנו לקבל בחזרה את הכספים המגיעים לנו מהביטוח.

בינה

מנחה טובה

כָּל שָׁנָה וְשָׁנָה מוֹרִיק הַדָּשָׁא
וְעוֹלָה הַחֶמֶה וְיוֹרֵד הַמָּטָר,
כָּל שָׁנָה וְשָׁנָה אֲדָמָה מִתְחַדָּשֶׁת,
מִלְּבִין הַחֶצֶב וּמִזֶּהִיב הַהֶדֶר.
כָּל שָׁנָה נוֹלָדִים אֲנָשִׁים לְרֹב
לְדַמְעוֹת וְלִצְחָק, לְאַחֲנָה וְשִׁנְאָה.
יֵשׁ מִיִּשְׁהוּ הַרוֹצֵה רַק טוֹב
גַּם הַשָּׁנָה.
לאה גולדברג

זאת השנה השלישית שבה אנו מקיימים את מועדון "מנחה טובה". מתכנסים במועדון בימי חמישי אחת לשבועיים, נפגשים מתכבדים, מברכים את החברים המציינים יום הולדת עגול, שמחים עם הסבים והסבתות שנכדיהם הגיעו למצוות, מאחלים לסבים ולסבתות שנולדו להם נכדים ונינים שיוסיפו נחת עוד ועוד. במפגשים אנו עוסקים בנושאים שיש בהם טוב מעניין מחדש ומתחדש. המרצים הפורשים לפנינו את משנתם יש בהם ייחוד, ידע רב, יצירה ודבקות בתחומי התמחותם. השנה שמענו את המרצים הבאים:

פרופ' יובל דרור	גרים בגליל
הסופר אלי ביטון	מסע בהרי האטלס ובמרוקו
הצפר משה קאשי	דוכיפת הציפור הלאומית
הפסיכולוג שי פרי	בעקבות מבצע "עופרת יצוקה", על חרדות
ד"ר ענת גלבוע	הקמת נמל תעופה במגידו?!
הדבוראי חיים מור יוסף	חייה המופלאים של דבורת הדבש
איש האשכולות גרשון שיינמן	על האפיפיור

במיוחד, התרגשנו והתפעמנו מבנים ובנות שצמחו כאן בעין-חרוד, פרשו כנפיים, המריאו למחוזות שלא ידענו ולא הכרנו. זה המקום והיום י"ח באלול להביט ממרומי הגיל אחורה, ולראות שהשתילים ששתלנו צמחו ונשאו פרי. בנינו מצמיחים פירות וצמרות ואנו מתמלאים נחת.

נפגשנו ושמענו :

עיריית גולן-הן - מהנדסת מים ראשית של מי השתייה במשרד הבריאות

בנושא : איכות מי השתייה בישראל.

אלון קרבצקי - טייס ריסוס, כיבוי אש ועזרה ראשונה בנושא : תעופה חקלאית.

משה גורן - ראש מחקר ופיתוח (מו"פ) במשרד החקלאות

בנושא : תרומתה של ישראל לפיתוח החקלאות במדינות העולם.

עיריית סמילנסקי - פיסיותרפיסטית של נבחרת הספורטאים הישראלית

בנושא : אולימפיאדת בייג'ין.

אורלי גל - מורה לספרות בתיכון, חברה בצוות של מוזיאון בית לוחמי הגטאות

בנושא : הנחלת זיכרון השואה לבני זמננו.

ליטל דורצ'ין, עין-חרוד מאוחד - מורה ורקדנית במחול מזרחי - על ריקודי בטן.

לקראת השנה הבאה נקווה ליצור קשר עם בניס נוספים.

יבואו על התודה והברכה,

רותי קמחי שהיא הכוח המניע את המועדון ; יוספה ועילאי יחיאלי ; מרי עבודי ;

רינה יחיאלי ; אילן צור המגביר ומאיר את דברי המרצים.

אנחנו מזמינים חברים צעירים ומבוגרים להצטרף, ליהנות ולהאדיר בנוכחותם

את המועדון.

נתראה בטוב בשנה הבאה, שנת תש"ע.

ניצה סמילנסקי

בקשות עבודה הקשורות לנוי

הציבור מתבקש להפנות כל פנייה לעבודה או תקלה הקשורה למערכות ההשקיה הביתיות והציבוריות **למיכה דרום - מרכז הנוי**.

ניתן לפנות למיכה דרום באמצעות :

הדוא"ל - greenkibbutz@en-harod.co.il

בקשות בתא הדואר - 264 או לנייד - 8905

משק חום יבצע (ברצון) עבודות הקשורות לנוי רק על פי הנחיות עבודה של מיכה.

תודה ובברכה,

ישראל נוה

אנו כולנו כולנו לבריכה, גופנו ערום, נפשנו שמחה

משה טבנקין

בעוד רעיונות ההתחדשות מעלים גלים סוערים בחצר הקיבוץ - במקום אחד מתקבלת ההתחדשות בְּבִרְכָּה מחוץ אל חוץ: בבריכה היפה שלנו שעברה התחדשות מקיפה המהנה את כל באיה.

אך בהתחדשות בלבד אין די וכדי לשמר את איכותה נדרשת עבודה יום יומית מסורה ומתמידה.

פגשנו את שרון האחראית על הבריכה ואת גיא וקידר המצילים, לשמוע מהם על החידושים ועל עבודת צוות המצילים, השומרים על המתרחצים מחד ומתחזקים את המקום מאידך.

הבריכה עומדת בכל התקנים הנדרשים. במהלך השיפוץ רודד כל שטח הבריכה ונחשכים מים. ה"קמץ" בוטל ובמקומו נבנתה בריכת הילדים. ניקוי המים נעשה על ידי סירקולציה, בבריכה הגדולה שישה מחזורים ביממה ובבריכת הילדים שמונה מחזורים. המים הם אותם המים בשתי הבריכות.

המים נשאבים באמצעות רשתות הניקוז אל בריכת איזון הנמצאת בקומת הקרקע. בריכה זו מאזנת את מפלס המים בבריכות. ממנה עוברים המים למסננים: מסנן שיער המיועד לסינון ראשוני וממנו למסנן דיאטומי המיועד לסינון עדין. המים המסוננים חוזרים לבריכה באמצעות מערכת צינורות היוצאים מרצפת הבריכה דרך הפתחים העגולים הלבנים.

טיהור המים נעשה באמצעות כלור נוזלי ובחומצת מלח המובלים במערכות נפרדות. לאחר כניסתם למים אין סכנה לשימוש בשני החומרים. מערכת ממוחשבת מפקחת על האחוזים הנכונים של חומרי החיטוי. נוסף לה נבדקים חומרים אלו, באופן ידני, שלוש פעמים ביום, ואם יש צורך מכיילים שוב את המערכת. בזכות ניקיונם הקפדני ניתן להשתמש בעודפי המים להשקאה.

הבריכה שלנו נמצאת בקטגוריה של בריכה ציבורית וככזו נמצאת בפיקוח משרד הבריאות. אחת לחודש נבדקות רמות הכלור, חומצת המלח ועכירות המים. נוסף לכך נבדקת גם מציאות חיידקים - עד עתה זכינו לציונים מעולים בתחומים אלו.

הניקיון הקפדני נשמר גם בשירותים ובמקלחות. לדברי שרון, הניסיון שרכשו חברי הצוות (הבנים) יעמוד לזכותם בהמשך, מי לא תשמח לקבל בן זוג בעל ידע כזה?

ואיך מתמודדים עם הקהל הרב בשמירת הניקיון והרכוש? בדרך כלל האנשים מתנהגים בסדר" אומרים גיא וקידר, "יש אמנם פורצי גדר שאיתם קשה

להתמודד – כמו אלו המותירים אחריהם סיגריות וגרעינים על הדשא - ואנחנו פשוט מנקים אחריהם.”

כיאות לקיבוץ שחרט על דגלו את חזון איכות הסביבה, הותקנה – ביוזמתה ובעבודתה של ראלי פרנק – עמדת מחזור התורמת גם היא לניקיון שטח הבריכה ולהגברת התודעה של שמירת איכות הסביבה.

שיפור חשוב נוסף הוא הארכת שעות פתיחת הבריכה בחמש שעות לעומת שנים קודמות. הארכה זו נועדה לאפשר למגוון האוכלוסייה שחייה ובילוי בזמנים המתאימים להם.

הצוות המתפעל את הבריכה כולל את שרון האחראית והמצילים הצעירים: קידר, גיא, אריאל, ונטע (במשרה חלקית). יום עבודתם משתרע על עשר שעות מה שלא מונע בעדם להמשיך ולנהוג בקהל הרוחצים באדיבות ובאחריות.

שרון רואה בחיוב את שיתופם של חברי תל יוסף, היודעים להעריך את איכותה של הבריכה ושומרים על כללי ההתנהגות כפי שנוהגים חברי עין חרוד. ולסיכום, אומרת שרון, אני נהנית מהעבודה, ומהמפגש עם האנשים. הבריכה מקסימה ורק חבל שאינה מנוצלת ליותר אירועים. ולנו לא נותר אלא להודות למצילים האדיבים והמסורים ולשרון האחראית על הבריכה שבזכותם חום הקיץ נעשה יותר נוח.

סיפרו, שרון גיא וקידר
רשמה, זיוה

**למתגייס החדש
לשורות צה"ל
מור מאלור
שירות קל ונעים
שמור על עצמך**

עם זריחה

כשהשחר עולה עם ציוץ ציפורים
מציץ מחלונך אלי נרף ציורי
משה רוח של בוקר נעים ומלטף
וחלוק רחצה אותי עוטף,
לא שוכחת את הנחש הספוגי לקחת
ושנינו יחד, פוסעים בנחת
אל גן העדן של מטה
והשער פתוח בטה הגן - הידעת?
ותכלת המים הצלולים
ואין גלים

ובסיפור הטה הבריכה במלוא הדרה, היא המפתח

"זו השעה" אומרת בשפתה
ואני לא חושבת פעמיים
והופ, ביחד עם הנחש למים
מקפצים רצים, הולכים ושוחים
מחזקים שרירים כשהרקע שירים,
תענוג אמיתי שלא יסולא בפז
אך לצערי עליי כבר לצאת, השעון זז.

ולכל שעסקו ועוסקים במלאכה, אני מודה
וכעת, עם חיוך, לעבודה.

הדסי

מצל טוז
לכנרת ושי בקל
להוצית הזת

עומר
זרכות חמות
לכל המשפחות

מצל טוז
לסזתא זרורה ולסזא זוז מן

להוצית הנכז והנכזה

עופר ועומר

זרכה כפולה

כן ירזו ...

מצל טוז
לאורלי וירזן מן
להוצית הזן

עופר
שפע זרכות
לכל המשפחות

מצל טוז

להילנה וזרק גרזי

לסזתא אמי

להוצית הזת-הנכזה

נזה

זרכות לרז לכל המשפחות

מצל טוז

לאהרון ואביגיל נזה

לנישאווי הנכז

אלון עז"ל פרח שלי

כן לזוז וענת (ז"ל) ואתמי

זר זרכות

לכל המשפחות

מצל טוז

לחנה וגזי זגן

להוצית הנכז

עומר

כן להגר וארי

מיטז זרכותנו

לכל המשפחות

תערוכות חדשות במשכן לאמנות

גוש | חלקה | שורה

הדר גד : ציורים

בשלוש השנים האחרונות חזרה הדר גד לקיבוץ שבו נולדה, עין חרוד מאוחד, לצייר את בית הקברות שבו קבורים סביה, אריה גד ואסתר בודקו. בית הקברות הוא המרחב הגבולי שקבעה החברה בין מוות לחיים, מה שהיה ומה שהוה – מתחם בנוי שמשרטט סדר על-פני תהום, גוש, חלקה, שורה. הציור הריאליסטי של הדר גד עבר גלגול במהלך עבודת הציור הממושכת בבית הקברות והפך למרחב בין מרחבים. בין נוף למתחם בנוי המעצב זיכרון, בין תשוקות וחלום של מי שחי כאן להדי מחלוקות, פנטזיות ועקבות זהויות שממשיכים להפעים ולטרוד כאן ועכשיו. וככל שמתמסמסת תחושת הממש הגופנית, התלת-ממדית, של הציור הריאליסטי, וככל שמצטמצמת פלטת הצבעים והמרחב הופך שטוח, כך עולה ומחלחלת החושניות של ציור המצליח ללכוד הוויה דקה, נדמה בלתי נתפסת, של מרחב בין מרחבים: "והם חבוקים ושלווים ואין בהם קול ומשב/ והאור מנטף ונושק את החומר הזה בשפתיו" (דליה רביקוביץ). התערוכה מוצגת לכבוד י"ח באלול.

משה מוקדי : ציורים מן העיזבון

משה מוקדי (ברנדשטטר) נולד בעיר טארנוב שבפולין בשנת 1902. כשהיה בן שתים-עשרה עברה משפחתו לווינה והוא החל ללמוד ציור אצל הצייר הנודע לזר קרסטין. מאוחר יותר למד שנתיים בציריך: ציור, מוסיקה ונגינה בפסנתר (1916-1918) ועלה ארצה עם בני משפחתו בשנת 1920. הוא יצא לחו"ל להשלמת לימודיו באקדמיה לאמנות בווינה (1922-1923) וחי בפריז (1927-1933). עם שובו ארצה התגורר בירושלים ומאוחר יותר התגורר לסירוגין בתל-אביב ובירושלים. בשנים האחרונות לחייו התגורר בכפר האמנים עין הוד שהיה אחד ממייסדיו. אויגן קולב, מבקר האמנות ומנהל מוזיאון תל-אביב כתב על משה מוקדי כי "רכש לעצמו עמדה מיוחדת במינה: בלי להשתייך לכיוון או לקבוצה כלשהי בנה את עולם החלומות שלו, מלא רזין, שבו שולטים רק חוקי הרגש והדמיון, ואשר מתרחק בשנים האחרונות יותר ויותר מהמציאות הגשמית". העבודות המוצגות במשכן לאמנות נתרמו לאוסף המוזיאון על-ידי עיזבון הדי מוקדי ז"ל. אוסף זה מהווה מיני-רטרוספקטיבה של יצירת האמן, החל מדיוקן עצמי משנת 1929, דרך עבודות בנושא דומם ונוף ועד לעבודות מופשטות, שיצר בשנים האחרונות לחייו.

פתיחת התערוכות: שבת, 5 בספטמבר, ט"ז באלול, בשעה 11:30. הציבור מוזמן.

החולמים בלש סוף

ראשוני עין חרוד, חברי גדוד העבודה האמינו בעיצוב טיפוס חדש של אנשים, אנשי עבודה ושיתוף, ובהתנערות מכל דבר שדבק בו נוסח בורגני. לא ארכו הימים וגם בחבורת החלוצים, שפרקו כל עול, התעוררו השאיפות - שנדחו בלהט המהפכה החלוצית – ליצירת תרבות חיים רוחנית המתאימה לערכי החברה המתהווית. ספרים רבים נכתבו על ידי אנשי עין חרוד. רבים מהם מתארים את חיי הקיבוץ, את בניית החברה השיתופית על קשייה והתלבטויותיה. אחדים מהמחברים, וביניהם משוררים, התפרסמו גם מחוץ לעין חרוד. ספרים אלו מהווים עדות אותנטית לחיים בעמק מאז ימי המעיין הראשונים.

ואלו הספרים ומחבריהם:

נחום בנארי כוכבי לכת. שבת ומועד. י"ז מערכונים. מחזות קטנים לילדים.
עולמו של אדם. לתולדות הקבוצה והקיבוץ.
שלמה רייכנשטיין ראשית. בשבילי שדות.
דוד מלץ חתחתים בדרך. מעגלות. לדרכו התועה. מסביב לעיקר. השער נעול.
רוחמה מלץ גדרות. שבת אליך גדרה. אימא מה הויה בנו. שני סיפורים ואחד.
שלמה לביא עלייתו של שלום ליש. מגילתי בעין חרוד. יום אחד. מערכות.
זימוני חיים. כתבים נבחרים.
שושנה צנסטחובסקה (שושנה המורה) מסיבות: מועדים לחגי טבע ועבודה.
זאב דורסיניי מגדות הדנייפר לעין חרוד.
זרובבל גלעד [שירים] מראות בגלבו. שורשי הנחל. זמירות ירוקות. ניגונים בסער.
נעורים. אור חוזר. בצל התאנה. בעמק שילה. שירים ליליים. על העין. פריחת האורנים. אור הבר. הבאר. נהר ירוק.
משה טבנקין [שירים] אפסרי כיסופים.
דב אמיר קיבוץ עין חרוד איחוד.
חיים שפרוני תורת הכימיה
ישראל בן אליהו חקלאים יהודים בערבות רוסיה.
אהרון ינאי תולדות עין חרוד
יהודית וולף מאבקי יובל. התעמלות לפעוט.
צפריר דוד אלת הבוטנה וגידולה בישראל. הרדוף הנחלים בישראל.
מדריך למשתלות ולגידול פרחים. הפרח, הפרי והזרע.
יוכבד בת רחל וליליה בסביץ (עורכות) חברות בקיבוץ
ריטה בורלא מרבד הטלאים
יונהליה שפירא מעשה בכובע קש. מעשה שהיה: סיפורים יפים לילדים.

מכל מלמד"י (מתוך המוסף לשבת, ידיעות אחרונות, 28.8.09)

"מה הם חשבו עלינו, מה אנחנו ידענו עליהם, ומה נצרב בנו מאישיותם ומהערכים שניסו להעביר בבית הספר. כתבי 'המוסף לשבת' [ידיעות אחרונות] חוזרים למורים שעצבו את דרכם"
אורי משגב כותב על מיכל דנציגר ז"ל, המורה לספרות.

אאוטסיידרית בחדר המורים

יותר מכל אני זוכר את קולה: צרוד, עמוק, רועם, מלא חיים. בתוך ענן מטושטש וסמיך של שנות לימודי בחטיבת הביניים ובתיכון, שכמעט דבר לא נותר ממנו, יש משהו כל כך מוחשי בזיכרון קולה. גם כעת אני מרגיש שביכולתי ממש למשש את הדציבלים ובתדר, בעוד היא קוראת בשמי הפרטי. לכולנו קראה בשם הפרטי, אבל לא בעייפות ולאחר יד, אלא בהתכוונות מלאה, משרה את התחושה שאנחנו עולם ומלואו, שאין חשוב ממנו.

אני זוכר גם רזון, ושיער שחור ותנועות ידיים ארוכות, ואצבעות ארוכות שאוחזות סיגריות ארוכות. התוודעתי אליה בכיתה ז' – תחילת שהותי בבית הספר האזורי של קיבוצי העמק, שלהי קריירת ההוראה שלה. לא ניכרה בה שחיקה, בניגוד לרבים מעמיתיה. בחדר המורים היא נתפסה כעוף מוזר, אאוטסיידרית. "אני מעדיפה להיות גב לתלמידים מאשר פה למורים", אמרה בשיחת הפתיחה לכיתה באחד השנתונים שקדמו לנו.

מדי בוקר הייתה מקבלת את פנינו עשרים דקות לפני הצלצול הראשון, בחדרון צדדי שהתעקשה שיוקצה לה. לעתים היה נדמה ששכבה שלמה מתכנסת שם. בתפריט היומי היו: תה צמחים שהכינה בקומקום חשמלי, מאור פנים אינסופי, עניין בלתי נדלה בשטויות הקטנות שמהן היו עשויים חיינו הקטנים. היא התמחתה ב"קליינטים קשים": תלמידים עם בעיות התנהגות ולקויות למידה, כאלה שנואשו מהמערכת והמערכת נואשה מהם. בדיעבד למדתי שגאוותה הייתה על פרויקט שכונה "הכיתה העמלנית" וקיבץ שורת מקרים כאלה. פעם "התלבשה" על ילד שבע כישלונות שסירב אפילו לשמוע על מתמטיקה והתעניין רק במנועי מכוניות. לשם כך למדה עד רמת הבורג איך מפרקים ומרכיבים מנוע, תחילה עבדה איתו בסדנה, אחר כך על תרשימים ושרטוטים בכיתה. בשלב מסוים הוא ביקש לדעת מה זה נפח בוכנה ואיך מחשבים אותו.

באופן פורמלי הייתי נתקל בה פעמיים בשבוע: היא לימדה את כיתתי רק ספרות. אהבתי לצלול לחומרים שבחרה בחופשיות יתרה - כאן סיפור קצר של סרויאן, שם נובלה של עגנון. אהבת האדם שלה הייתה מידבקה, חודרת עמוק לתוך הדפים.

הגיבורים הבדיוניים יצאו מהם אלינו במלוא אנושיותם ומורכבותם. שם המשחק היה לחשוב, להרגיש, לדמיין. היא שנאה להכתיב למחברת ולא ידעה לדקלם נוסחאות ותבניות. חלק מהתלמידים התקשו לאכול אותה. להכנה לבחינות בגרות היא נחשבה לבלתי כשירה בעליל.

בשלוש השנים האחרונות אני מלמד שעתיים שבועיות של ידיעת הארץ בבית הספר הדמוקרטי "קהילה", שהקימה בלב תל אביב עמותת הורים נואשת. הילדים במוסד הזה בוחרים לעצמם מערכת שעות אישית, על פי תחומי העניין שלהם. הלימוד נעשה בקבוצות קטנות. החינוך הדמוקרטי אינו חף מבעיות ומקונפליקטים, אבל שני עקרונות יסוד בו כאילו נכתבו ברוחה של מיכל דנציגר: הסתמכות על סקרנותו הטבעית של הילד וטיפוחה, לצד עניין אמיתי בו ובעולמו.

ברור לי שקשה מאד להשליך משהו מזה על החינוך הממסדי בכללו. תהליך ההיטמטמות שעוברת החברה הישראלית במעין פיחות זוחל, מבלי משים, כמעט מרצון, מטיל עליי אימה גדולה. במבנה המערכת הנוכחי איני רואה תקווה לבלימתו בין כותלי בית הספר.

בתחילת השבוע התקשרתי לביתה של מיכל דנציגר. רציתי לשאול אם יש לה רעיונות איך נענים לאתגר הזה. בעלה ענה לטלפון. הוא סיפר שנפטרה לפני שמונה חודשים, בגיל 67. סרטן ריאות אלים הכריע אותה. אני מניח שמוסר ההשכל המתבקש הוא שהעישון מזיק לבריאות, אבל בשיעורי הספרות של מיכל לא היו מוסרי השכל, רק אהבה גדולה.

י"ח באלול 88 לעין-חרוד

"בוקר טוב עין חרוד"

קפה חלוצים, תה ועוגיות, עם ילדי הכיתות.
ביום שני י"ח באלול, 7/9 על הבוקר

"נשדה הטלפונים הירוקות"

סרט שזפיק, כתב וביים יגאל תיבון מעין שמר

לפני יותר מ-40 שנה סיימו הבימאי יגאל תיבון וחבריו את לימודיהם
ב"מוסד החינוכי הרי אפרים", נפרדו והתגייסו לצבא.
באפריל 2005, עם הגיעם לגיל 60, מזמין יגאל שמונה מחבריו לספסל הלימודים
לפגוש ב"מוסד" שהיה - זהם שזחים שם שלושה ימים ולילות.
זהו מסע אישי של הבימאי וחבריו אל ימי נעוריהם, תוך תהיות ומחשבות
על מה שהיה ומה עתיד להיות.

ביום שישי 11/9 בשעה 21:30 בחדה"ט

(פרטים יבואו)

חג שלח !